

डोगरी

(लाज्ञमी)

निर्धारित समय : तीन घण्टे

अधिकतम अंक : 300

प्रश्न-पत्र सरबंधी खास हिदायतां

प्रश्न-पत्र हल करने शा पैहले मेहरबानी करिये ख'हु दिती गेदी हिदायते गी चंगी चाली पढ़ी लैता जा सबै प्रश्न हल कीते जान।

इक प्रश्न /भाग दे अंक कल्पे गै दिते गेदे न।

प्रश्ने दा उत्तर डोगरी (देवनागरी लिपि) च गै देना लाज्ञमी ऐ' जिबे चिर केहु प्रश्न सरबंधी होर कोई दूझ हिदायत नेहै दिती गेदी होए।

प्रश्ने दे उत्तरे दी शब्द-संख्या, जित्थे कुतै बी दस्सी गेदी होए, उसदा पालन कीता जाना चाही दा ऐ। ते जेकर जवाब दिते गेदे निर्देश शा मता लम्मा जां लौहका होग तां अंक कट्टे जांगन।

प्रश्नोत्तर-पत्रिका दे खाली छोडे गेदे सफे जां पही खाली येदे बरके गी छैल चाही कट्टी दिता जा।

DOGRI

(Compulsory)

Time Allowed : Three Hours

Maximum Marks : 300

QUESTION PAPER SPECIFIC INSTRUCTIONS

Please read each of the following instructions carefully before attempting questions

All questions are to be attempted.

The number of marks carried by a question/part is indicated against it.

Answer must be written in DOGRI (Devanagari script) unless otherwise directed in the question.

Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to and if answered in much longer or shorter than the prescribed length, marks may be deducted.

Any page or portion of the page left blank in the Question-cum-Answer Booklet must be clearly struck off.

1. ਖੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਵੇ ਕਿਸੋ ਚਾ ਕੁਸੈ ਇਕ ਵਿਸੇ ਪਰ ਲਗਭਗ 600 ਸ਼ਬਦੋਂ ਚ ਇਕ ਨਿਵਾਖ ਲਿਖੋ :

100

- (a) ਜਮਹੂਰੀਧਤ ਚ ਨਾਥਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
- (b) ਚਪਾਸਮ ਤੇ ਆਤਮਨਿਰੰਭਰਤਾ
- (c) ਭੂਮਡਲੀਕਰਣ ਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
- (d) ਭਾਰਤੀ ਅਰ्थਵਾਕਸਥਾ ਤੇ ਤਸਦਿਆਂ ਚਨੌਤਿਆਂ

2. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਵੇ ਗਈਆਂ ਮੀ ਗੈਰ ਕਨੈ ਪਛੋ ਤੇ ਗਈਆਂ ਵੇ ਖੀਂਹੋ ਚ ਪੁਚ਼ਦੇ ਗੇਵੇ ਸੁਆਲੋਂ ਵੇ ਸਪਸ਼ਟ, ਸ਼ਹੇਈ ਤੇ ਸੰਖਿਜ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਚ ਜਵਾਬ ਦੇਓ :

 $12 \times 5 = 60$

ਦੁਨਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਆਹਲੀ ਬਕਖੀ ਇਸਕਾਰੀ ਖਚੋਆ ਹਾ ਕੀ ਜੇ ਤੁਝੇ ਜਨੀਰ-ਸ਼ਾਕਿ ਦੇ ਬਰੋਬਰ ਆਤਮ-ਸ਼ਾਕਿ ਦਾ ਸ਼ਾਸ਼ ਕਹਿਫੇਅਾ, ਤੋਫੇ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਗੜੇ ਦੇ ਮਕਾਬਲੇ ਅਹਿਸਾ ਦਾ ਸ਼ਹਾਰਾ ਲੇਆ। ਪਰ ਸੋਚਨੇ ਆਹਲੀ ਗਲ੍ਹ ਏਹ ਏ ਜੇ ਅਹਿਸਾ ਦਾ ਸ਼ਹਾਰਾ ਤੁਝੇ ਕੈਹੜੀ ਲੈਤਾ? ਕਿਥਾ ਇਸਕਾਰੀਧੈ ਜੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੇ ਵੇ ਖਲਾਫ ਹਿੱਸਾ ਦਾ ਸ਼ਹਾਰਾ ਲੇਇਂ ਓਹ ਭਾਰਤ ਮੀ ਅਜਾਦ ਨੇਈ ਕਰੋਆਈ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਜਾਂ ਇਸ ਕਹੀ ਜੇ ਮਨੁਕਖੀ-ਸਮਾਜ ਮੀ ਓਹ ਏਹਕਥੀ ਸ਼ਿਕਾ ਦੇਨਾ ਚਾਂਹਦੇ ਹੋ ਜੇ ਮਨੁਕਖ ਜਦੂ ਤਗਰ ਜਨੀਰੀ ਸਾਧਨੋਂ ਦੀ ਬਰਤੂਨ ਕਰਨੇ ਆਸਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਏ, ਤਦੂ ਤਗਰ ਓਹ ਪੂਰੀ ਚਾਲੀ ਮਨੁਕਖ ਖੁਆਨੇ ਦਾ ਹਕਦਾਰ ਨੇਈ ਹੋਈ ਸਕਦਾ। ਪੈਹਲੀ ਗਲ੍ਹ ਅਹਿਸਾ ਮੀ ਕਮਯਾਰ ਤੇ ਨਿਰ-ਤਪਾਤ ਮਨੁਕਖਾ ਦਾ ਸਾਧਨ ਆਖਦੀ ਏ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵਾ ਏ ਜੇ ਤੋਫਾਂ ਜਦੂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨੇਈ ਹੋਨ, ਤਾਂ ਸਤਿਗ੍ਰਹੀ ਗੈ ਸੇਹੀ। ਪਰ ਦੂਈ ਗਲ੍ਹ ਅਹਿਸਾ ਮੀ ਮਨੁਕਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਨਾਂਦੀ ਏ; ਤਸਦੇ ਰੂਪੇ ਮੀ ਨਿਰਮਲ ਬਨਾਨੇ ਦਾ ਤਪਾਤ ਸਿਦ੍ਧ ਕਰਦੀ ਏ।

ਏਹ ਸਚ ਏ, ਜੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਅਗੋਆਈ ਚ ਭਾਰਤਕਾਸੀ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਕਨੈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤਵੇ ਚਾ ਮਰੋਂ ਦਾ ਇਥੈ ਭਾਵ ਹਾ ਜੇ ਅਹਿਸਾ ਸਾਧਨ ਮਾਜ਼ਰ ਏ, ਜਿਸਦਾ ਆਸਰਾ ਅਸੋ ਇਸ ਕਹੀ ਲੈਤਾ ਏ ਕੀ ਜੇ ਹਿੱਸਕ ਤਰੀਕੇਂ ਕਨੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੇ ਦਾ ਸਾਮਨਾ ਕਰਨੇ ਦੀ ਅਸੋਗੀ ਨਾਂ ਸੁਵਿਧਾ ਏ, ਤੇ ਨਾਂ ਅਸ ਇਸ ਜੋਗਫੇ ਆਂ। ਪਰ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਆਪੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਮੀ ਨੇਈ ਮਨਦੇ ਹੋ। ਅਹਿਸਾ ਮੀ ਛੋਡਿਥੈ ਓਹ ਭਾਰਤ ਮੀ ਅਜਾਦ ਕਰੋਆਨੇ ਦੇ ਪਕਖੈ ਚ ਨੇਈ ਹੋ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਜਾਦੀ ਬਢਾ ਬਢਾ ਮਕਸਦ ਹਾ, ਤਸ ਕੋਲਾ ਬੀ ਬਢਾ ਲਕਘ ਮਨੁਕਖੀ ਸੁਆਤਮ ਚ ਬਦਲਾਤ ਲੇਅੈਨਾ ਹਾ, ਮਨੁਕਖੀ ਗੀ ਏਹ ਯਕੀਨ ਦੁਆਨਾ ਹਾ ਜੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਆਸਤੇ ਓਹ ਜਨੀਰੀ ਸਾਧਨੋਂ ਦਾ ਸ਼ਹਾਰਾ ਲੈਂਦਾ ਏ, ਓਹ ਲਕਘ ਮਨੁਕਖੀ-ਮੁਲ੍ਹੇ ਕਨੈ ਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾਈ ਸਕਦੇ ਨ।

ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਮੂਲ ਮਕਸਦ ਨਾਂਸਿਰਿਕ ਅਪਨੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸਿਧੇ ਦੇ ਕਥਣੋਂ ਗੀ ਮਿਟਾਨਾ, ਬਲਕੇ ਮਾਹੂ ਦੇ ਜਨੀਰਪੁਨੇ ਗੀ ਰੋਕਨਾ ਬੀ ਹਾ। ਨਫਰਤ, ਰੋਹ ਤੇ ਜੋਸ਼, ਏਹ ਜਾਨਵਰੋਂ ਚ ਬੀ ਹੋਣੇ ਨ ਤੇ ਓਹ ਬੀ ਅਪਨੇ ਬਰੋਧੀ ਦਾ ਸਾਮਨਾ ਤੁਝੇ ਸ਼ਾਖੋਂ ਕਨੈ ਕਰਦੇ ਨ। ਪਰ ਮਨੁਕਖ ਜਨੀਰੀ ਕੋਲਾ ਬਕਖਾਰਾ ਏ, ਇਸਕਾਰੀ ਮਨਾਸਕ ਏ ਜੇ ਓਹ ਅਪਨੇ ਜੋਸ਼ ਤੁਪਰ ਕਾਬੂ ਰਕਖੈ ਅਪਨੇ ਰੋਜ-ਬੋਰੀ ਜੀਕਨ ਦਿਵੇਂ ਮੁਸ਼ਕਲੇਂ ਗੀ ਸੁਲਝਾਨੇ ਚ ਤੁਝੇ ਤਰੀਕੇਂ ਕੋਲਾ ਕਮਮ ਲੈ, ਜੇਹੜੇ ਜਨੀਰੋਂ ਆਸਤੇ ਫੁਰਲਿਭ, ਪਰ ਮਨੁਕਖੋਂ ਆਸਤੇ ਸੁਲਭ ਨ। ਸੁਆਲ ਤਡਾ ਏ ਜੇ ਏਸਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਤੇ ਅਹਿਸਾ ਦਾ ਏਹਕਡਾ ਤਜਰਬਾ ਕੁਸੈ ਹੋਰ ਸੁਲਖੈ ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਨੇਈ ਹੋਇੈ ਭਾਰਤ ਚ ਗੈ ਕੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਆ? ਮਰੋ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸੁਆਲ ਗੀ ਏਹ ਆਖਿਖੈ ਟਾਲੀ ਦਿਵੇਂ ਨ ਜੇ ਏਹ ਧਕ-ਲਖਤ ਹੋਈ ਵੀ ਗਲ੍ਹ ਹੀ। ਪਰ ਏਹ ਧਕ-ਲਖਤ ਗਲ੍ਹ ਹੈ ਨੇਈ ਹੀ। ਆਖਦੇ ਨ, ਸਤਿਗ੍ਰਹੀ ਜਾਂ ਲਹੀਮੀ ਮਰੋਚੀ ਹੁਕਮ ਨਾ-ਫਰਮਾਨੀ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਚਿਤਕ ਥੁਰੋ ਨੇ ਬੀ ਕੀਤੀ ਹੀ ਤੇ ਇਸਦੀ ਦਨਾ-ਸਾਰੀ ਝਲਕ ਰੂਸ ਦੇ ਸੈਤ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਟਾਲਸਟਾਈ ਗੀ ਬੀ ਲਕਘੀ ਚੁਕੀ ਦੀ ਹੀ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਥੁਰੋ ਤੇ ਟਾਲਸਟਾਈ, ਦੈਨੋ ਦੇ ਵਿਚਾਰੋਂ ਧਮਾਂ ਪਰਚਿਤ ਹੈ। ਇਥੈ ਅਪਨੇ ਦੇਸ਼ ਚ ਬੀ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਸ਼ਾ ਪੈਹਲੋਂ, ਅਰਕਿਨਦ ਲਹੀਮੀ ਆਹਲੀ ਹੁਕਮ-ਨਾ-ਫਰਮਾਨੀ ਤੇ ਅਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਸੁਝਾਤ ਮੁਲਖਾ ਦੇ ਅਮ੍ਰੋ ਰਕਖੀ ਚੁਕੇ ਦੇ ਹੋ।

ਇਸਦਾ ਤਜਰਬਾ ਸਭਨੇ ਸ਼ਾ ਪੈਹਲੋਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਗੈ ਕੀ ਕੀਤਾ?

ਜਵਾਬ ਸਾਫ ਏ, ਜੇ ਆਤਮ-ਸ਼ਾਕਿ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸ਼ਾਕਿ ਕਸ਼ਾ ਬੇਹੁਤਰ ਏ, ਇਸ ਸਚਾਈ ਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਭਾਰਤਕਾਸੀ ਜਾਨਦੇ ਹੋ, ਤਥਾ ਦੁਏ ਦੇ ਲੋਕ ਨੇਈ। ਥੁਰੋ, ਟਾਲਸਟਾਈ ਜਾਂ ਏਮਸੰਜ ਤੇ ਰੋਸ਼ਾ ਰੋਲਾਂ ਚ ਇਸ ਚਾਲੀ ਵੀ ਜਦੂ ਬੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਣੀ, ਤਾਂ ਤਸਦੇ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ

उत्तेजना कम्म करा करदी ही। लहीमी आहली हुकम ना-फरमानी दी कल्पना तगर जाने दा दर्शन इस मुलखै च मजबूद हा ते इस कल्पना तगर उंऐ व्यक्ति जाई सकदा हा जेहङ्गा जां ते भारती विचारधारा थमां प्रभावित होऐ जां अपने आप उस चाल्ही दी चितन-पद्धति उपर उठी आया होऐ, जेहङ्गी भारती पद्धति रेही रे। शुरो ते टालस्टाय दे सरबन्धे च दोऐ, विकल्प मुमकन रेह होडन। रेही गे अरविन्द, ओह ते ऐ गै भारती हे।

- (a) दुनियां दा ध्यान गांधी जी आहली बक्खी कि'यां खचोआ हा?
- (b) अजादी हासल करने आस्तै गांधी जी पासेआ अहिंसा गी गै की मूल साधन मज्जेआ गेआ?
- (c) लखारी ने मनुक्ख ते जनौर च केहु फर्क दस्से दा ऐ?
- (d) अहिंसा दा तजरबा भारत च गै कै सी शुरू होआ?
- (e) लहीमी आहली हुकम ना-फरमानी दी कल्पना तगर कु'न जाई सकदा ऐ?

3. हेठ दिते दे पैहरे दा सार लगभग इक-तेहाई शब्दे च लिखो। मेहरबानी करियै सिरलेख नेई देओ। सार अपनी भाशा च लिखो :

60

अजै दे आधुनिक मनुक्खी गी इतिहास ते समें दे निजमे-कनूने दा जिन्ना ज्ञान ऐ, उत्ता खबरी पैहले कुसै जुगै च हासल नेई हा। स्हेई मैहने च ओह इतिहासक 'मनुक्ख' ऐ। इक चाल्ही इतिहास-बोध गै आधुनिकता दा पर्याय मन्नी लैता गेआ ऐ। मध्यकाली संस्कृति च धर्म दा जेहङ्गा अंदरूनी थाहर हा, उसने मट्टे-मट्टे झिणडे होंदे होई अपनी थाहर इतिहास गी सौंपी दिती ऐ। मनुक्ख कुदरत म्हौल च नेई, इतिहास दे संदर्भ च जीदा ऐ। इस स्लार्वे हर घटना पिछली घटना थमां नमी ऐ, जेहङ्गा हून होआ करदा ऐ, ओह पैहले कदें नेई होआ। माहनू दे सिलसलेवार विकास दा एह बोध प्राचीन यूनानियें आएते ओपरा ते बखला हा। भारती मनीशियें आस्तै ची एह उत्ता गै ओपरा हा। ओह समें गी विकास दे रूपै च नेई, 'चक्रौ' दे रूपै च दिखदे हे। पैहले 'परंपरा' माहनू दे अंदर ही, जेहङ्गी उसदी जीवन-शैली गी अनुशासत करदी ही, हून इतिहास मनुक्खी दे भविक्ख गी निर्धारित करदा ऐ ते परंपरा तपाशने आस्तै उसी पिछडे दिक्खना पौदा ऐ। पर एह गळू सच्च ऐ जे इतिहास दा जेहङ्गा दबदबा अज्ज साढे जीवन च ऐ ओह पैहले कदें नेई हा, उत्थे एह गळू ची उत्री गै सच्च ऐ जे मनुक्ख अज्ज समें ते इतिहास थमां परेशान ऐ। उत्रीमी सदी च हर पास्सै सत्ता कजै सम्मोसार जेहङ्गा इतिहास-बोध माहनू दी तरकी ते मुक्ति दा संदेसा लेआया हा, ओह साढे समें तगर औंदे-औंदे अपनी गै क्रूर हासोहानी च बदलोंदा लव्हा करदा ऐ। भविक्ख गी निर्धारित करने आहले निजम, कनून, फार्मूले हून ची हैन, पर उंदे पर बीहमीं सदी दे अत्याचारे ते मोहभंग दा इत्ता दूळणा असर ऐ जे ओह भविक्ख दे बंद कमरे च कुतै फिट नेई होई पादे। कैसा ऐ एह विज्ञानक, तर्क भरोचा, गीरवपूर्ण अर्थबोध, जिसने अज्ज माहनू गी अपने गै भविक्ख दे प्रति इत्ता अरक्षित, डॉरीकल ते बेजकीना बनाइयै छोडी दिता ऐ?

ऐसा नेई ऐ जे अस मनुक्खी भविक्ख दे बारे च जानदे नेई। अजै दे आधुनिक माहनू ने इतिहास-बोध थमां प्रेरित होइयै भविक्ख दे बारे च जो परिकल्पनां ते संभावनां तुप्पियां न, उंऐ अधार उपर सबूरे भविक्ख दी पूरी लबैटरी बनाई जाई सकदी ऐ।

ਪਰ ਇਸ ਭਵਿਕਖ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਡਰ ਕੜੀ ਕੋਈ ਸਰਬਂਧ ਨੇਹੀਂ, ਬਲਕੇ ਇਧਾਂ ਆਖੋ, ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਡਰ ਥਮਾਂ ਬਚਨੇ ਆਸਟੈ ਹੈ ਇਸ 'ਇਤਿਹਾਸਕ ਭਵਿਕਖ' ਗੀ ਘੱਡੇਆ ਗੇਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਭਾਏਂ ਵਰ्ग-ਮੁੱਲ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੁਖਨਾ ਹੋਏ ਜਾਂ ਕਣਾਂਟਰ ਨਿਰਧਾਰਤ 'ਰੋਬੋ' ਦਾ ਧੰਗਲੋਕ, ਇਸ ਕੜੀ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨੇਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਅਸ ਮਹੂਦਾ ਸਮੇਂ ਚ ਨੇਹੀਂ, ਇਕ ਖਾਲੀ ਸਮੇਂ ਚ ਜੀਵੇ ਆਂ ਤੇ ਅਜੀਬ ਗਲ੍ਹ ਏਹ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਭਵਿਕਖ ਚ ਮਾਹਨੂ ਵੀ ਮੀਤੀ ਗੀ ਦੇਸ-ਨਿਕਾਲਾ ਵੇਈ ਵਿਤਾ ਗੇਦਾ ਹੈ ਕੀ ਜੇ ਆਪੂ ਅਪਨੀ ਮੀਤੀ ਸ਼ਾ ਪਾਬਰਿਧੀ ਅਥੇ ਭਵਿਕਖਲੋਕ ਚ ਸ਼ਾਰਣ ਲੇਈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਏਹ ਆਧੁਨਿਕ ਜੁਗੀ ਦੀ ਅਜੀਬ ਟਿਚਕੌਲੀ ਮੜੀ ਜਾਗ ਜੇ ਇਕ ਪਾਸੈ ਅਜੀਬ ਦਾ ਮਨੁਕਖ 'ਇਤਿਹਾਸ-ਬੋਧ' ਥਮਾਂ ਪੀਡਤ ਹੈ, ਦੁਏ ਪਾਸੈ ਮੋਏ ਦੇ ਅਤੀਤ ਤੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਭਵਿਕਖ ਦੇ ਬਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਜੀਕੰਤ ਧਾਰਾ ਆਪੈ ਸੁਕੀ ਗੇਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਚਾਲੀ ਨਦੀ ਚ ਢੁਕਦਾ ਆਦਮੀ ਪਾਨੀ ਕੜੀ ਸਰਬਂਧ ਨੇਹੀਂ ਜੋਡੀ ਪਾਂਦਾ, ਤਸੈ ਚਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਚ ਢੁਕੇ ਦਾ ਮਨੁਕਖ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੇਦ ਨੇਹੀਂ ਜਾਨੀ ਸਕਦਾ। ਓਹ ਇਤਿਹਾਸ ਥਮਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸੀ ਅਪਨੇ ਜੀਕੰਨ ਤੇ ਮੀਤੀ ਦਾ ਗੁਆਹ ਨੇਹੀਂ ਬਨਾਈ ਸਕਦਾ। ਓਹ ਇਤਿਹਾਸ ਜੇਹੜਾ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੱਥ ਮਾਹਨੂ ਦਾ ਗੁਆਹ ਨੇਹੀਂ ਬਣੀ ਸਕੇ, ਤਸਦਾ ਕੇਹੁ ਮਤਲਬ ਰੇਹੀ ਜੰਦਾ ਹੈ? ਇਧੈ ਕਾਰਣ ਹੈ ਜੇ ਅਜ ਇਤਿਹਾਸ-ਬੋਧ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਹਨੂ ਦਾ ਅੰਧਿਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਨਿਯੈ ਰੇਹੀ ਗੇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਓਹ ਭਵਿਕਖ ਦਾ ਮਤਲਬ ਤੁਪਣ ਨੇਹੀਂ, ਵਰਤਮਾਨ ਥਮਾਂ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾਈ ਆਸਟੈ ਜੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਥਾ ਅਸ ਵਰਤਮਾਨ ਥਮਾਂ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾਈ ਸਕਨੇ ਆਂ?

ਕਥਾ ਵਰਤਮਾਨ ਹੈ ਐਸਾ ਕੇਨਦ੍ਰ-ਵਿਨ੍ਦੁ ਨੇਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਥੈ ਮਨੁਕਖ ਅਪਨੀ ਨਸ਼ਕਰਤਾ ਦੇ ਬਾਕਜੂਦ ਇਤਿਹਾਸ ਚ ਅਪਨੀ ਸਥਾਨੀ ਸਥਿਤੀ ਹੀ ਸਮਝਾਨੇ ਜ਼ੋਗ ਹੈ। ਜਿਥੈ ਇਕ ਪਾਸੈ ਤੇ ਮਾਹਨੂ ਨਸ਼ਕਰ ਹੈ ਦੁਏ ਪਾਸੈ ਓਹ ਇਤਿਹਾਸ ਚ ਜੀਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਨਿਧਤਿ ਤਸਦੇ ਵਧਿਕਿਗਤ ਅਤੀਤ ਕੜੀ ਸਰਬਂਧ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਤਸਦੇ ਕੜੀ ਓਹ ਮਾਹਨੂ ਦੇ ਸਥਾਨੇ ਭਵਿਕਖ ਗੀ ਬੀ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਚ ਦੁਏ ਲੋਕੋਂ ਵੀ ਨਿਧਤਿ ਬੀ ਜੁਡੀ ਵੀ ਹੈ।

(627 ਸ਼ਾਬਦ)

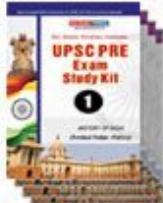
4. ਹੇਠ ਵਿਤੇ ਦੇ ਗਦਾਂ ਦਾ ਅਧੇਰੀ ਚ ਅਨੁਕਾਦ ਕਰੋ :

20

ਮਹੂਦਾ ਜੁਗ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰੀਦੀਗਿਕੀ ਦਾ ਜੁਗ ਹੈ। ਵਿਜਾਨ ਦੇ ਖੇਤੀਬੰਦੀ ਚ ਹੋਆ ਕਰਦੇ ਨਮੈਂ ਅਵਿਸ਼ਕਾਰੋਂ ਮਨੁਕਖ ਜਾਤਿ ਗੀ ਜਿਨ੍ਹੇ ਚਕਾਤ ਆਹਲਿਵੇਂ ਤਪਲਵਿਧਿਵੇਂ ਕੜੀ ਸਮਾਂਸਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੁਂ ਦੇ ਚ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕ ਚੇਚੀ ਹੈ। ਦੁਨਿਧਿਆਂ ਵੀ ਕੁਸੈ ਬੀ ਨੁਕਕੌਰ ਚ ਬੇਹਿਥੈ ਅਜ ਅਸ ਵਿਜਾਨਕ ਸੰਦੇਂ ਕੜੀ ਕੁਤੁੰਬ ਦਾ ਬੀ, ਕੋਈ ਬੀ ਸੂਚਨਾ ਲੇਈ ਸਕਨੇ ਆਂ। ਸੂਚਨਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸੁਵਿਧਾ ਨੇ ਮੁਲਖੋਂ ਦੇ ਛਿੰਡੇ ਖਤਮ ਕਰੀ ਦਿਤੇ ਨਾ। ਹੂਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨਿਧਿਆਂ ਸੁਣਗਿਥੈ ਸਾਫ਼ੀ ਸੁਟੱਠੀ ਚ ਆਈ ਗੇਈ ਹੈ। ਤੁਂਅਾਂ ਬੀ, 'ਬੈਖੀਕਰਣ' ਤੇ 'ਬਸੁਧੈਕ ਕੁਦੁੰਬਕਮ' ਵੀ ਸੋਚ ਵਿਜਾਨਕ ਤਰਕੀ ਦੇ ਇਸ ਜੁਗੀ ਚ ਤੇਜੀ ਕੜੀ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਵੀ ਲਗਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅਜ ਅਸ ਤਸ ਜੁਗੀ ਗੀ ਸਮਝਾਲਵੈ ਜਨੂੰ ਢਾਕ ਭੇਜਨੇ ਵੀ ਮਨਾਸਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੇਹੀਂ ਹੈ। ਸੂਚਨਾਏਂ ਦਾ ਲੈਨ-ਦੇਨ ਸੰਦੇਸੇ ਲੇਨੇ ਆਹਲੇ ਢਾਰਾ ਹੋਂਦਾ ਹਾ। ਇਸ ਕਮੀ ਚ ਖਾਸਾ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹਾ। ਤਸ ਬੇਲੇ ਤਾਗ ਜੀਕੰਨ ਕਿਞਚਿਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਰੇਹਾ ਹੋਗ। ਇਸਦਾ ਸੈਹੜੇ ਕਥਾਫਾ ਲਾਨਾ ਅਜ ਸੀਖਾ ਨੇਹੀਂ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਨੇ ਪਾਸਾ ਪਰਤੇਆ ਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਖੇਤੀਬੰਦੀ ਚ ਨਿਤ-ਨਮੈਂ ਤਜਰਬੇ ਹੋਨ ਲਗੇ। ਡਾਕ-ਤਾਰ, ਟੇਲੀਫੋਨ, ਟੇਲੀਗ੍ਰਾਮ ਬਾਗੇਰਾ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗੇਈ। ਚਿਡਿਵੇਂ ਰਾਹੋਂ ਸੰਦੇਸੇ ਪੁੱਜਨ ਲਗੇ। ਜੀਕੰਨ ਚ ਗਤਿ ਆਈ ਤੇ ਰੇਡਿਓ ਤੇ ਟੇਲੀਵਿਜਨ ਨੇ ਇਸ ਮੇਡੀਆ ਪੈਰ ਬਧਾਏ। ਕਣਾਂਟਰ ਦੇ ਔਨੇ ਕੜੀ ਗੀ ਸੂਚਨਾ ਜਗਤ ਚ ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਗੇਈ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਬਾਵਦ ਸਾਰੇ ਕਣਾਂਟਰ ਆਪੂਰੇ ਜੁਡੀ ਗੇ ਤੇ ਤਲਕਾਲ ਸੱਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਚ ਹੋਰ ਬੀ ਮਤੀ ਸੀਖ ਹੋਈ ਗੇਈ। ਸੂਚਨਾ ਜਗਤ ਚ ਨਮੈਂ-ਨਮੈਂ ਬਦਲਾਇ ਆਕਾ ਕਰਦੇ ਨ ਤੇ ਨਮੀਂ ਸ਼ਾ ਨਮੀਂ ਜਾਨਕਾਰੀ ਝਾਟਪਟ ਮਿਲੀ ਜੰਦੀ ਹੈ। ਅਜ ਮਾਹਨੂ ਅਪਨੇ ਕੁਸੈ ਬੀ ਤਤਿਆਦ ਦਾ ਵਿਜਾਪਨ ਪੂਰੀ ਦੁਨਿਧਿਆਂ ਚ ਕੁਤੈ ਬੀ ਅਸਾਨੀ ਕੜੀ ਕੀਤੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਪੰਧਰਾਗਤ ਸ਼ਾਬਦੋਂ ਕੜੀ ਕਿਵਨ ਲਾਡੇ ਸੁਢੂ ਕੀਤੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਘਰੋਂ ਤੇ ਵਪਤਰੋਂ ਚ ਅਜ ਕਣਾਂਟਰ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਵੀ ਸੁਵਿਧਾ ਤਪਲਵਧ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਮਦਦ ਕੜੀ ਬਹਾਈ-ਜ਼ਹਾਜ, ਰੇਲ, ਬਸ ਤੇ ਸਿਨਮੇਂ ਬਾਗੇਰਾ ਦਿਵਾਂ ਟਿਕਟਾਂ ਅਸਾਨੀ ਕੜੀ ਬੁਕ ਕੀਤਿਆਂ ਜਾਈ ਸਕਦਿਆਂ ਨ। ਰਿਕ੍ਰੋਬਿਨਸ਼ਨ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਜਾਨਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਫ਼ਕ ਤੱਥ ਆਓ-ਜਾਈ ਵੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਯਾ ਜਾਈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜ ਮੋਬਾਇਲ ਤੱਥ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਰਾਹੋਂ ਸਥਾਨ ਕਿਸਾ ਧਰ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਚੋਂ-ਮੁਚੋਂ ਸੰਵਾਦ ਤੇ ਸੂਚਨਾ ਭੇਜਨੇ ਦਾ ਏਹ ਸਮਨੋਂ ਸ਼ਾ ਸਸਤਾ ਸਾਧਨ ਹੈ।

UPSC IAS Exam GENERAL STUDIES Study Materials

- 100% UPSC PRE GS Paper Syllabus Covered
- 1750+ Pages, with Home assignments (MCQs)
- 1 Years Gist of The Hindu, Yojana, Pib Etc.
- 10 Years Solved Papers & IAS Planner
- Years Weekly, Monhtly Current Affairs (PDF Copy)

₹ 8,000/-
₹3,999/-

for Exam Help Call Us at: +91 8800734161, 9958790414

IAS EXAM PORTAL

What you will get:

- 100% G.S. Syllabus Covered
- 1750+ Pages
- Total Books: 18
- Every section is covered with Multiple Choice Question (MCQs)
- Flow chart, diagram and figures are exhaustively compiled
- NCERT Notes of different section of the syllabus is covered.
- IAS Planner Booklet - Print Copy
- UPSC Syllabus Booklet - Print Copy
- UPSC PRE 10 Year Solved Papers - Pdf Copy
- IAS PRE 5 MOCK Tests with OMR - Pdf Copy
- Online Coaching Access (1 Year Pdf Copy)
- Weekly Current Affairs (1 Year Pdf Copy)
- Current Affairs for UPSC IAS (Pre.) Exam (Pdf Copy)
- Gist of The Hindu, Yojana, Kurukshetra, PIB (1 Year) - Pdf Copy
- Guidance & Support from Our Experts

Price of the Kit:

Rs. 8,000

Rs. 3,999/-
(Limited time Offer)

Buy Online

Net Banking

Order Online (100% Safe)

[Click here for Other Payment Options \(Cash/NEFT/etc\)](#)

[FOR MORE DETAILS VISIT:](#)

<http://iasexamportal.com/SK-101>

50%
OFF

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੇ ਗਦਾਂਸਾ ਦਾ ਡੋਗਰੀ ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰੋ :

20

Democracy stands much superior to any other form of government in promoting dignity and freedom of the individual. Every individual wants to receive respect from fellow beings. Often conflicts arise among individuals because some feel that they are not treated with due respect. The passion for respect and freedom are the basis of democracy. Democracies throughout the world have recognized this, at least in principle. This has been achieved in various degrees in various democracies. For societies which have been built for long on the basis of subordination and domination, it is not a simple matter to recognize that all individuals are equal. Take the case of dignity of women. Most societies across the world were historically male dominated societies. Long struggles by women have created some sensitivity today that respect to and equal treatment of women are necessary ingredients of a democratic society. That does not mean that women are actually always treated with respect. But once the principle is recognized, it becomes easier for women to wage a struggle against what is now unacceptable legally and morally.

6. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਗੇਂਦੇ ਨਿੱਦੇਂ ਮਤਾਬਕ ਲਿਖੋ :

(a) ਇਨ੍ਹੋਂ ਦੀ ਵਾਡਿਆ ਕਰੋ :

10

- (i) ਮਾਊ ਕੋਲਾ ਹੈਜਲੀ ਫ਼ੇਫੇਕੁਟਨ।
- (ii) ਅਮੀ ਦੀ ਜਲੀ ਦੀ ਟੈਨੇ ਕੋਲਾ ਡੈ।
- (iii) ਚੌਰੇ ਦਾ ਕਪਢਾ ਤੇ ਛਾਂਗੇ ਦੇ ਗਜ।
- (iv) ਕਨਕਾ ਪਰ ਬੀਡ ਤੇ ਮਾਊ ਪਰ ਧੀ।

(b) ਇਨ੍ਹੋਂ ਸੁਹਾਬਾਰੋਂ ਦਾ ਵਾਕਿੰਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੋ :

10

- (i) ਸਿਰ ਚਾਲਨਾ
- (ii) ਪੈਰ ਭੁਆਂ ਨੇਈ ਪੀਨਾ
- (iii) ਫਿਡਕੈ ਚ ਚੁਹੇ ਨਜ਼ਨਾ
- (iv) ਖਾਂ-ਖਾਂ ਕਰਦੇ ਪੀਨਾ

(c) ਖੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦੋਂ ਦੇ ਜ਼ੋਹੇਂ ਗੀ ਇਸ ਚਾਲ੍ਹੀ ਵਾਕਿੰਚ ਚ ਬਰਤੀ ਜੇ ਤੁਦੇ ਮਝਾਟੇ ਦਾ ਅਰੰ ਸਪਣਟ ਹੋਈ ਜਾ :

10

- (i) ਕੋਲ — ਕੋਹਲ
- (ii) ਮਲਨਾ — ਮਲੁਨਾ
- (iii) ਪਫ਼ਨਾ — ਪਫ਼ਾਨਾ
- (iv) ਏਹਦੇ — ਏਹ ਦੇ

(d) ਇਨ੍ਹੋਂ ਪ੍ਰਯੋਗੋਂ ਆਸਟੇ ਇਕ-ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਬਰਤੀ :

10

- (i) ਸੁਜੇ ਦੇ ਗੈਹਨੇ ਬਨਾਨੇ ਆਹਲਾ
- (ii) ਪਹਾੜੀ ਲਾਕੇ ਦਾ ਲੋਕ ਨਾਚ
- (iii) ਸਡੇ ਦੇ ਸਭਾਡ ਆਹਲਾ
- (iv) ਘੈਰੇ ਆਹਲੀ ਦੀ ਦਾਦੀ

UPSC PRINTED STUDY NOTES

<u>Study Material for IAS (UPSC) General Studies Pre. Cum Mains (Combo)</u>	English	CLICK HERE
<u>UPSC - IAS PRE (GS+CSAT) Solved Papers & Test Series</u>	English	CLICK HERE
<u>UPSC सामान्य अध्ययन प्रारंभिक एवं मुख्य परीक्षा (Combo) Study Kit</u>	Hindi	CLICK HERE
<u>Study Material for IAS Prelims: GS Paper -1 + CSAT Paper-2</u>	English	CLICK HERE
<u>Study Kit for IAS (Pre) GENERAL STUDIES Paper-1 (GS)</u>	English	CLICK HERE
<u>Study Kit for IAS (Pre) CSAT Paper-2(Aptitude)</u>	English	CLICK HERE
<u>आई. ए. एस. (सामान्य अध्ययन) प्रारंभिक परीक्षा (पेपर -1 + पेपर -2)</u>	हिन्दी	CLICK HERE
<u>सामान्य अध्ययन (GS) प्रारंभिक परीक्षा (Pre) पेपर-1</u>	हिन्दी	CLICK HERE
<u>आई. ए. एस. (सी-सैट) प्रारंभिक परीक्षा पेपर -2</u>	हिन्दी	CLICK HERE
<u>Gist of NCERT Study Kit For UPSC Exams</u>	English	CLICK HERE
<u>यूपीएससी परीक्षा के लिए एनसीईआरटी अध्ययन सामग्री</u>	हिन्दी	CLICK HERE
<u>COMPLETE STUDY MATERIAL FOR IAS PRELIMS EXAM</u>	English	CLICK HERE
<u>COMPLETE STUDY MATERIAL FOR IAS PRE+MAINS+INTERVIEW EXAM</u>	English	CLICK HERE
<u>UPSC, IAS सिविल सेवा परीक्षा संपूर्ण अध्ययन सामग्री (प्रारंभिक, मुख्य, साक्षात्कार)</u>	हिन्दी	CLICK HERE